

Nusaybin (Mardin) İlçesi Bağcılığı Sorunları ve Çözüm Önerileri

Atilla ÇAKIR¹ Nesrin KARACA SANYÜREK² Ersin KARAKAYA³ Şilan AY¹

¹Bingöl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Bingöl

²Tunceli Üniversitesi, Gıda Mühendisliği Bölümü, Tunceli

³Bingöl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Bingöl

*e-posta: cakiratilla@gmail.com

Alındığı tarih (Received): 22.02.2016

Kabul tarihi (Accepted): 04.01.2017

Online Baskı tarihi (Printed Online): 07.03.2017

Yazılı baskı tarihi (Printed): 02.05.2017

Öz: Bu çalışma Mardin ili Nusaybin ilçesini temsil eden 100 adet bağ işletmesinden anket yoluyla elde edilen verilerle yürütülmüştür. Çalışmada üreticilerin yaş ve eğitim durumları, bağ işletmelerinin büyüklüğü ve örgütlenme durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; bağcılıkla uğraşan üreticilerin eğitim düzeyi (% 69 ilkököl) düşüktür. Üreticilerin yaş ortalaması ise oldukça yüksektir (54.2). Bağ alanlarının % 37'sinin 20 da'nın altında olduğu ve tamamının kendi mülkiyetleri olduğu tespit edilmiştir. Bağcılık yörede aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. Üreticilerin tamamı bağlarında "diğer" terbiye sistemini kullandıklarını ve bu terbiye sistemini % 58 oranında "tavsiye" edildiğinden dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Üreticilerin tamamının kooperatif ya da birlik üyesi olmadıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak; Mardin ili Nusaybin ilçesinde bağların yaşlı olması, kurak şartlarda bağcılık yapılması ve gelişen bağcılık tekniğinin yeterince bilinmemesi gibi konularda bir dizi önlem alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim düzeyi, bağcılık, Nusaybin (Mardin), üzüm üreticisi, örgütlenme

Present Status of Viticulture in Mardin, Nusaybin Province, its Problems and Possible Solutions

Abstract: This study was conducted in 100 vineyard enterprises representing Mardin Nusaybin district. Data are obtained by questionnaire from 100 producers. In the light of the data gathered in the study it was aimed to determine of the educational status, age, bond business conditions and the size of the organization. According to the results of the questionnaire, it was determined that the level of education for producers dealing with viticulture in that district was low (69.0 % primary school). The average age of the surveyed manufacturers 54.2 and 37 % of the vineyard area 's are found to be under 20 da. Viticulture is done as a family business in the region. All of the surveyed manufacturers vineyards "other" (except for the cordon, guyot and pergola) training system that uses rate of 58.0 % and finishing system "is recommended because it stated that they preferred. Producers are determined who are not members of the cooperatives or the union. As a result; it is necessary to take a series of measures issues such as old ties, making viticulture in arid conditions and the growing viticulture techniques known enough in the province of Nusaybin in Mardin.

Keywords: Education level, viticulture, Nusaybin (Mardin), grape producers, organization

1.Giriş

Bağcılık, yoğun işgücü girdisi ve tüm üretim mevsimi boyunca uğraş gerektiren çalışmalardır. Bunun başlıca nedeni bağların tek yıllık tarımsal üretim olmayıp uzun yıllar üretim yapılabilmesidir (Durgut ve Arın, 2005). Türkiye'nin bitkisel üretiminde bağcılık sektörü önemli bir potansiyele sahiptir. Uygun ve elverişli

yetiştirme olanaklarına sahip olan Türkiye'de bağcılık eski ve köklü bir kültüre sahiptir. Üzüm, iklim ve toprak yönünden fazla seçici olmaması ve alternatif değerlendirme olanaklarına sahip olması nedeniyle dünyada ve Türkiye'de yetiştiriciliği yapılan yaygın kültür bitkilerinden biridir (Semerci ve ark., 2015).

Semerci ve ark (2015) FAO (2014) yılı verileri sonucunda, dünyada bağ alanı en fazla olan ülkenin İspanya, üzüm üretim miktarı en yüksek ülkenin ise Çin olduğunu, Türkiye'nin ise dünya bağ alanlarında % 6.63'lük pay ile 5. sırada, üzüm üretim miktarında ise % 6.38'lik pay ile 6. sırada yer aldığını bildirmişlerdir.

Dünya üzüm üretimi sofralık, şaraplık, kurutmalık, ve taleplere bağlı olarak farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Üretilen üzümlerin her yıl yaklaşık % 20.9'u sofralık, 64.3'ü şaraplık ve % 7.6'sı ise kurutmalık olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, asmanın anavatanı olması nedeniyle 1200'ün üzerinde üzüm çeşidine sahiptir. Üretilen üzümün yaklaşık % 63'ü çekirdekli, % 37'si ise çekirdeksiz üzümlerden oluşmaktadır Üretilen üzümlerin yaklaşık % 30'u sofralık, % 37'si kurutmalık, % 30'u pekmez, pestil, sucuk, şıra ve % 3'ü de şaraplık olarak değerlendirilmektedir (Nazlı, 2007; Semerci ve ark., 2015).

Türkiye'de üzüm üretiminin bölgelere göre dağılımında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi % 35.04, Ege Bölgesi % 27.48, Akdeniz Bölgesi % 16.65, İç Anadolu Bölgesi % 11.39, Marmara

Bölgesi % 4.48, Doğu Anadolu Bölgesi % 2.92 ve Karadeniz Bölgesi % 2.04 oranında paya sahiptir. Türkiye'nin üzüm üretiminde en fazla paya sahip ilk beş ili Manisa, Denizli, Mersin, Kahramanmaraş ve Mardin'dir. Bu iller Türkiye bağ alanlarının % 51.9'unu, üzüm üretiminin, ise % 40'ını oluşturmaktadır (TÜİK 2014; Semerci ve ark., 2015).

2015 yılı Türkiye üzüm üretim miktarı bir önceki yıla göre % 12.5 oranında azalarak 3 650 000 ton olarak gerçekleşmiş, Mardin ili üzüm üretimi ise aynı yılda sofralık 53 975 ton, kurutmalık 66 843 ton ve şaraplık 37 594 ton olarak toplamda bir önceki yıla göre % 0.01 oranında azalarak 158 412 ton olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2015). TÜİK (2015) yılı verilerine göre Mardin ili Nusaybin ilçesinde % 92.3 oranında kurutmalık, % 7.7 oranında ise sofralık çekirdekli üzüm yetiştiriciliği yapılmakta, kurutmalık çekirdekli üzümün üretimi 7937 ton, sofralık çekirdekli üzümün üretimi ise 733 ton olarak belirlenmiştir. Sofralık üzümün verim değeri 333 kg kurutmalık üzümün verim değeri ise 300 kg olarak ortaya çıkmıştır (Çizelge 1).

Çizelge 1. Mardin ili Nusaybin ilçesi 2015 yılı üzümüne ait bitkisel üretim istatistikleri

Table 1. Plant production statistics for grapes in 2015 province of Nusaybin in Mardin

	Sofralık çekirdekli	Toplamdaki payı (%)	Kurutmalık çekirdekli	Toplamdaki payı (%)	Toplam
Toplam meyvelik alan (dekar)	2200	7.7	26500	92.3	28700
Üretim (ton)	733	8.5	7937	91.5	8670
Ağaç başına ortalama verim (kg)	333	52.7	300	47.3	633
Meyve veren ağaç sayısı	2200	7.7	26500	92.3	28700
Meyve vermeyen ağaç sayısı	0	0	0	0	0
Toplam ağaç sayısı	2200	7.7	26500	92.3	28700

Kaynak: TÜİK, 2015

Bu araştırmada, Mardin ili Nusaybin ilçesi bağcılığının incelenmesi suretiyle mevcut durumunun ortaya konulması, sorunlarının tespit edilmesi ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, elde edilecek sonuçlardan çıkarılacak önerilerin Nusaybin ilçesi başta olmak üzere Mardin ili ve bölge halkı bağcılığına ilişkin sorunların çözümüne katkıda bulunması hedeflenmiştir.

2. Materyal ve Metot

2.1 Materyal

Araştırmanın ana materyalini Mardin ili Nusaybin ilçesine bağlı 6 köyde (Akarsu, Çalı, Duruca, Kuru, Yandere ve Yavru) bağcılık yapan 100 adet üreticiden anket yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Üreticilere önceden hazırlanmış olan 35 soruluk anketler uygulanmış ve her soruya verilen cevap kendi

içerisinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler 2013-2014 üretim dönemine aittir. Bu materyalin yanı sıra, araştırmanın yorumu ve yazımı aşamasında Türkiye'nin değişik yörelerinde yapılmış araştırma ve incelemelerin sonuçları ile istatistiki verilerden de yararlanılmıştır.

2.2. Metot

Araştırmanın anket sayısı Oransal Örnekleme Yöntemi ile tespit edilmiştir (Güneş ve Arıkan, 1988; Newbold, 1995; Miran, 2003; Kızılaslan ve somak, 2013; Karakaya ve Kızıloğlu, 2014; Çakır ve ark. 2014).

$$n = \frac{N * p * q}{(N-1) * \alpha^2 p + p * q}$$

Eşitlikte;

n = Örnek hacmi,

N = Seçilen Köylerdeki Toplam Üretici Sayısı,

P = Bağcılık yapan üretici oranı,

(1-p) = Bağcılık yapmayan üretici oranı,

$\alpha^2 p$ = Varyans

% 95 güven aralığı ve % 7.5 hata payı kabul edilip, p=0.50, (1-p)=0.50 dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır.

Hesaplama sonucu örnek hacmi (n) 100 olarak

Çizelge 2. Anket yapılan üreticilerin yaş grupları itibari ile dağılımı

Table 2. Distribution of producers by age groups

Yaş grupları	Adet	Oran (%)
1. grup (< 40 yaş)	13	13
2. grup (40 - 60 yaş arası)	60	60
3. grup (> 60 yaş)	27	27
Toplam	100	100
Anket yapılan üreticilerin ortalama yaşı: 54.2 yıl		

Analiz sonuçlarından üreticilerin eğitim seviyesinin çok düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Çizelge 3). Ankete katılan üreticilerin

belirlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde aritmetik ortalamalar ve yüzde hesaplamalara yer verilmiştir (Çoban ve ark., 2001; Durgut ve Arın, 2005; Yener ve ark., 2008). Üreticilerin bağcılıkla ilgili bazı konulardaki tutum ve davranışlarını belirlemek için “Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan Likert Ölçeği 5 dereceli ölçektir. Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği, daha çok tutum gibi psikolojik özelliği ölçmede, sıklığını belirlemede kullanılır. Derecelendirme ölçekleri, bireyin anket maddesine ilişkin cevaplarını (tepkilerini), birbirini mantıksal bir düzen içinde izleyen ölçek noktaları (cevap seçenekleri) üzerinde kendisine en uygun geleni seçerek göstermesini sağlar. Likert, belirli konulara ilişkin oluşturulmuş yargılara, insanların katılma ya da reddetme derecelerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş, yaygın olarak kullanılan ölçek türüdür (Yaşar, 2009).

3. Bulgular ve Tartışma

3.1 Üreticilerin Sosyo Demografik Özellikleri

Anket yapılan üreticilerin % 60'ının (40 ile 60 yaş arası) olarak tanımlandığımız 2. grup'ta yer aldıkları saptanmıştır. Ankete katılan üreticilerin genel yaş ortalaması ise 54.2 yıl olarak tespit edilmiştir (Çizelge 2).

eğitim durumları değerlendirildiğinde % 69'unun ilkökul mezunu olduğu, % 14'ünün ise okumamış olduğu saptanmıştır.

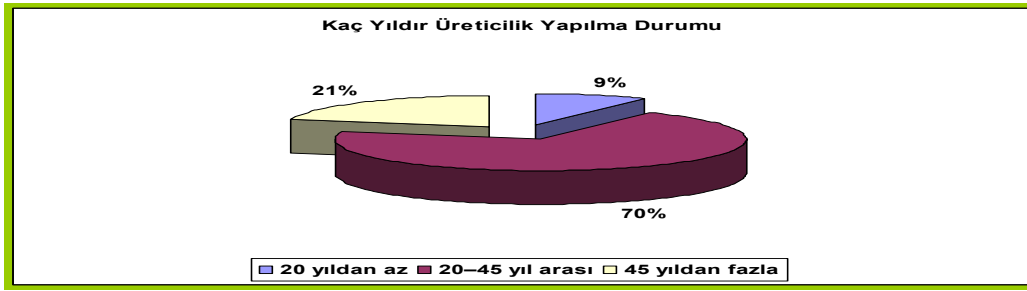
Çizelge 3. Anket yapılan üreticilerin eğitim durumu itibari ile dağılımı

Table 3. Educational status of surveyed producers

Eğitim durumu	Adet	Oran (%)
Okumamış	14	14
İlkokul	69	69
Ortaokul	8	8
Lise	5	5
Üniversite	4	4
Toplam	100	100

Ankete katılan üreticilerin ortalama yetiştiricilik süreleri 35 yıl olarak hesaplanmıştır. Üreticilerin % 70'i 20-45 yıl arasında yetiştiricilik

yaptıklarını belirtirken, 45 yıldan fazla yetiştiricilik yapanların oranı % 21 olarak tespit edilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Anket yapılan üreticilerin kaç yıldır yetiştiricilik yapma durumları

Picture 1. The breeding time of producers

3.2. Üreticilerin Sahip Olduğu Arazi Varlığı

Üreticilere yapılan anket çalışmasında üreticilerin sahip oldukları arazi varlığı büyüklüğüne göre 6 kategoriye ayrılmış ve kendilerine uygun olan arazi varlığını belirtmeleri

istenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre; arazi varlığı 0-10 da olan üretici oranı % 37, 11-30 da olan üretici oranı % 51, 31-50 da olan üretici oranı % 7 ve 51-80 da olan üretici oranı ise % 3 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 4).

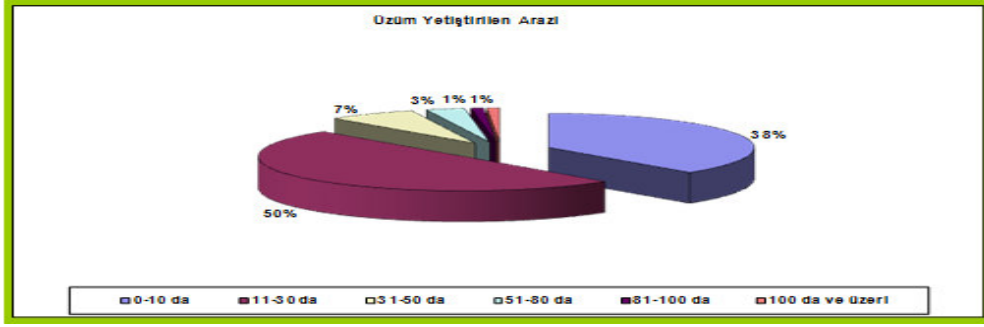
Çizelge 4. Sahip olunan toplam arazi varlığı (da)

Table 4. Total land assets (decar)

Arazi Büyüklüğü (da)	Adet	Oran (%)
0-10	37	37.0
11-30	51	51.0
31-50	7	7.0
51-80	3	3.0
81-100	1	1.0
100 ve üzeri	1	1.0
Toplam	100	100.0

Ankete katılan üreticilerin tamamının arazinin mülkiyetinin kendilerine ait olduğu ve karışık bahçe sisteminde üretim yaptığı belirlenmiştir. 0-10 da alanda üretim yapan üretici oranı % 38, 11-30 da alanda üretim yapan üretici oranı % 50, 31-50 da alanda % 7, 51-80 da alanda % 3, 81 da

ve üzeri alanda yetiştiricilik yapan üretici oranları ise % 1 olarak hesaplanmıştır. Araştırmamızın genel sonucu olarak, üreticilerin sahip oldukları arazilerin tamamını üzüm yetiştirmek amacıyla kullandıkları belirlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Üzüm yetiştirilen arazi varlığı (da)
Picture 2. Grape grown land property (decar)

3.3 Üreticilerin Üzüm Yetiştiriciliği Yapma Nedeni ve Üzümü Değerlendirme Şekli

Ankete katılan üreticilerin tamamının elde ettikleri üzümü sofralık ve kurutmalık olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Şaraplık üzüm üretiminin gerçekleşmediği bölgede şıralık olarak yapılan üretim oranı ise % 41 olarak tespit edilmiştir. Üreticilerin üzüm yetiştiriciliği yapma nedenlerine bakıldığında tamamının kendi tüketimi için bu işi yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

3.4. İşletmelerde Üzüm Üretimine Ait Bilgiler

Yörede üreticilerin bir tek üzüm çeşidi ile yetiştiricilik yapmadıkları tespit edilmiştir. Üreticilerin yetiştiriciliği yapılan çeşitler sorusuna vermiş oldukları cevaplar başlıca 3 grup altında toplanmıştır. Söz konusu gruplardan 1. grupta yer alan Kerküç ve Mazrone üzüm çeşitlerinin tüm üreticiler tarafından yetiştirilmekte olduğu görülmüştür.

Çizelge 5. Üretimi yapılan üzüm çeşidi ve adı

Tabie 5. The type and name of the grape produced

Üretim yapılan üzüm çeşidi	Oran (%)
1. Grup	
Kerküç	100.0
Mezrone	100.0
2. Grup	
Razakı	60.0
Kuru üzüm	40.0
3. Grup	
Lıbdrej	50.0
Siyah üzüm	50.0

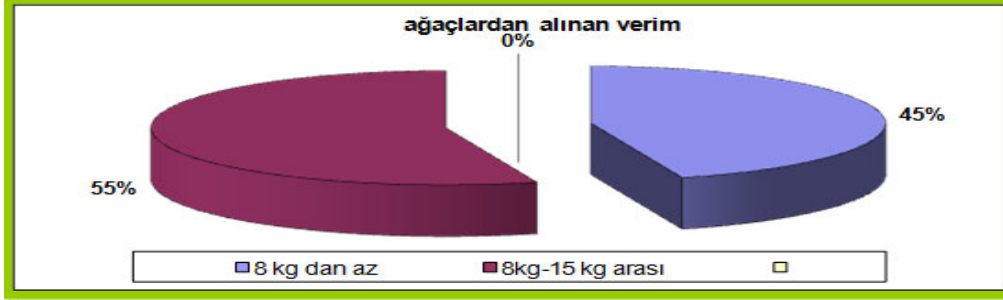
3.5. Omca Başına Verim

Omca başına elde edilen verim miktarı hesaplanmış ve 5-15 kg arasında değiştiği tespit

2. Grupta yer alan üzüm çeşitlerinden Razakının % 60, Kuru üzümün ise % 40'lık bir paya sahip oldukları belirlenmiştir. 3 grupta yer alan Lıbdrej ve Siyah üzüm çeşitlerinin ise % 50 olarak eşit paya sahip oldukları saptanmıştır (Çizelge 5). Üreticilerin üzüm çeşitlerini daha çok yöresel olarak nitelendikleri görülmüştür. Yöre üreticilerinin tamamının bağında Kerküç ve Mazrone üzüm çeşitlerinin olduğu, dört çeşit üzüm üretimi yaptıkları tespit edilmiştir. Birinci çeşit olan Kerküç ve Mazrone üzüm çeşitleri yetiştiriciliğini bütün üreticilerin yaptığı tespit edilmiştir. İkinci çeşit olarak; % 60 Razakı ve üçüncü sırada ise % 40'lık bir oran ile kuru üzüm çeşitleri diye nitelendirdikleri üzüm çeşitlerinin üretiminin yapıldığı belirlenmiştir. Dördüncü olarak ve % 50 Lıbdrej ve % 50 siyah üzüm çeşitlerinin üretiminin yapıldığı görülmüştür.

edilmiştir. Ortalama verim değeri ise 8.6 kg olarak hesaplanmıştır. Üreticiler elde ettikleri verim değerlerine göre 2 gruba ayrılmıştır.

1. grup; 8 kg'dan az verim alan üreticiler, 2. grup; sonuçlarına göre üreticilerin % 45'i 1. grupta, 8 kg-15 kg arası verim alan üreticilerdir. Analiz % 55'i ise 2. grupta yer almaktadır (Şekil 3).

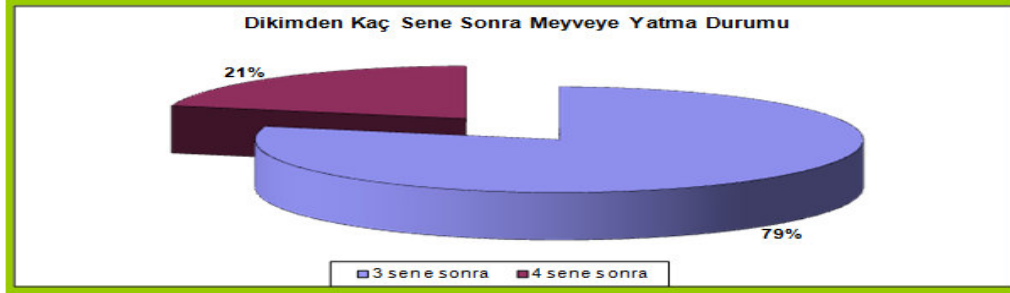
Şekil 3. Ağaçlardan alınan verim

Picture 3. The yield obtained from trees

3.6. Omcaların Verime Yatma Yaşı

Anket yapılan üreticilerin % 21'i omcaların dikimden 4 sene sonra meyveye yattığını, % 79'u

ise dikimden 3 sene sonra meyveye yattığını belirtmişlerdir (Şekil 4).

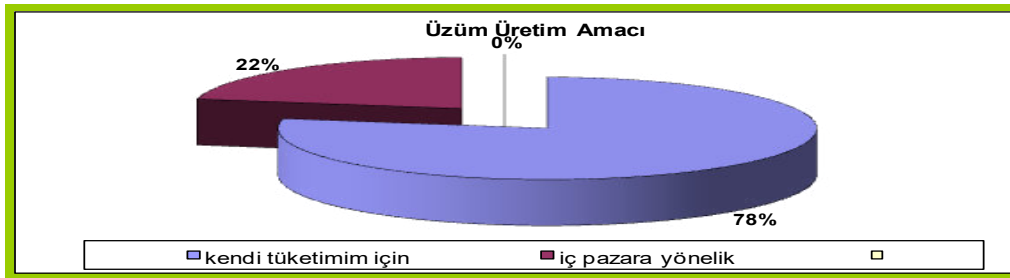
Şekil 4. Dikimden sonra meyve verme süresi

Picture 4. Fruit yielding time after planting

3.7. Üzüm Üretim Amacı

Üreticilerin üzüm üretimini hangi amaçla yaptıkları sorulmuş, üreticilerin % 78'i kendi

tüketimi için, % 22'si ise iç pazara yönelik üretim yaptıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5).

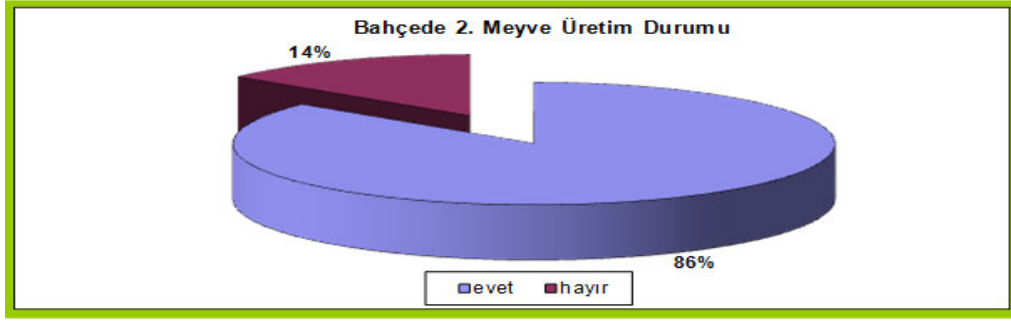
Şekil 5. Üreticilerin üzüm üretimi yapma amaçları

Picture 5. The purpose of grape production

3.8. Üreticilerin İkinci Ürün Yetiştirme Durumları

Ankete katılan üreticilerin bahçelerinde ikinci bir meyve üretimi yapıp yapmadıkları ve üretim yapan üreticilerin ikinci meyve çeşitleri ve ağaç

sayıları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ikinci meyve üretimi yapan üreticilerin oranı % 86 iken, ikinci meyve üretimi yapmayan üreticilerin oranı ise % 14 olarak belirlenmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. İkinci bir meyve üretiminin yapılma durumu

Picture 6. The second fruit production status

İkinci meyve üretimi yapan üreticilerin, % 17.4'ü incir ve % 3.7'si nar üretimi yaptıklarını % 34.8'i badem, % 24.4'ü fıstık, % 19.7'si ceviz, belirtmişlerdir (Çizelge 6).

Çizelge 6. İkinci meyve çeşit adı, sayısı ve oranı

Table 6. Second fruit variety name, number and ratio

İkinci Meyve Çeşit Adı	Adet	Oran (%)
Badem	30	34.8
Fıstık	21	24.4
Ceviz	17	19.7
İncir	15	17.4
Nar	3	3.7
Toplam	86	100.0

Üreticilerin yetiştirdikleri ikinci meyvede ağaç ve % 73.3' ünün ise 100 ağaçtan fazla olduğu sayısı incelenmiş ve % 26.7'sinin 100 ağaçtan az saptanmıştır (Çizelge 7).

Çizelge 7. İkinci meyve ağaç sayısı

Table 7. The number of second fruit trees

İkinci Meyve Ağaç Sayısı	Adet	Oran (%)
100 ağaçtan az	23	26.7
100 ağaçtan fazla	63	73.3
Toplam	86	100.0

3.9. Üreticilerin Boş Arazilerini Değerlendirme Şekilleri

Üreticilerin boş kalan arazilerini değerlendirme durumlarına bakıldığında, % 13'ünün arazisini boş bıraktığı, % 6'sının

meyve üretimi yaptığı, % 38'inin tarla bitkileri ve % 43'ünün ise sebze üretimi yaparak değerlendirdikleri görülmüştür (Çizelge 8).

Çizelge 8. İkinci meyve arazi değerlendirme durumu

Table 8. The evaluation status of second fruit land

Boş Kalan Arazinin Değerlendirilme Durumu	Adet	Oran (%)
Meyve üretimi yaparak	6	6.0
Sebze üretimi yaparak	43	43.0
Tarla bitkileri üretimi yaparak	38	38.0
Boş bırakarak	13	13.0
Toplam	100	100.0

3.10. Bağ Arazi Tipi ve Tek Yıllık Ürün Dağılımı

Üreticilerin tamamı kıraç arazide bağcılık yapmaktadır. Üreticilerin % 88'i yetiştiricilik yaparken belirli aşamalarda tarım il/ilçe müdürlükleri veya herhangi bir kurumdan yardım aldığını, % 12'si yardım almadığını

belirtmişlerdir. Üreticilerin bağcılık dışında hangi ürün çeşitlerini yetiştirdiklerine bakıldığında ikinci ürün grubunda üreticilerin % 45.3'ü mısır üretimi yaptıklarını, üçüncü ürün grubunda % 57.8'i biber üretimi gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Bağcılık dışında yapılan üretim
Table 9. Production other than viticulture

Bağcılık dışında yapılan üretim		
İkinci ürün grubu	Adet	Oran (%)
Domates	27	36.0
Mısır	34	45.3
Patlıcan	14	18.7
Toplam	75	100.0
Üçüncü ürün grubu	Adet	Oran (%)
Biber	33	57.8
Mercimek	24	42.2
Toplam	57	100.0

3.11. Üretici Bağları Terbiye Sistemleri ve Terbiye Sistemlerinden Memnuniyet Durumları Ankete katılan üreticilerin bağlarında çoğunlukla uygulanmakta olan 'Telli terbiye', 'Çardak' yada 'Duvar' terbiye şekillerinden birini uygulamadıkları tespit edilmiştir. Bunun nedeninin ise verim ve kaliteyi arttırmak, kültürel işlemleri kolaylaştırmak (sulama, budama, gübreleme vb), hasadı kolaylaştırmak ya da tavsiye edildiği için olmadığını belirterek anketimizdeki 'diğer' seçeneğini tercih etmişlerdir. Üreticilerin tamamı bağında kurdukları terbiye sisteminden "iyi" derecede memnun olduklarını söylemişlerdir.

3.12. Üreticilerin Bağcılık Memnuniyet Derecesi ve Bilgi Birikimi

Yapılan çalışmada, üreticilerin % 76'sının "üzüm üretiminden iyi para kazanıyorum" fikrine kesinlikle katılmadıkları belirlenmiştir. "Üzüm üretim tekniğini iyi biliyorum" ifadesine üreticilerin % 81 oranında katıldığı, "bağ yetiştiriciliği işçilik gerektiriyor" ifadesine % 64 oranında üreticinin katılmadığı belirlenmiştir. Üreticilerin % 67'si "daha fazla tarımsal bilgi üretimimi artırır" fikrine katılmıyorum diye cevap vermiştir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Üreticilerin bağcılıkla ilgili bazı konulardaki ifadelerle katılma durumları
Table 10. The participation status of producers some expressions about viticulture

Faktörler	Oranlar (%)*						Ort.	S.S
	1	2	3	4	5	Toplam		
Üzüm üretiminden iyi para kazanıyorum	76	-	23	1	-	100	1.49	0.88
Üzüm üretim tekniğini iyi biliyorum	-	6	7	81	6	100	3.87	0.59
Bağ yetiştirmek işçilik gerektiriyor	-	64	1	26	9	100	2.80	1.11
Alet ekipmanlarım yeterli	-	1	4	55	40	100	4.34	0.60
Daha fazla tarımsal bilgi üretimimi artırır	-	67	-	-	33	100	2.99	1.41

*: 1: "kesinlikle katılmıyorum", 2: "katılmıyorum", 3: "kararsızım", 4: "katılıyorum", 5: "kesinlikle katılıyorum"
Ort: Ortalama, S.S: Standart sapma

Yapılan analizler sonucunda ankete katılan üreticilerin tamamının kendi mülkü olan arazilerde üretim yaptıkları belirlenmiştir. Üreticilerin % 35'i köylerine Ziraat Mühendisinin geldiğini, % 65'i ise Ziraat Mühendisinin gelmediğini belirtmişlerdir. Anket yapılan üreticilere "filoksera'yı duyup duymadıkları ve zararı hakkında sorulan soruya üreticilerin tamamı filokserayı duymadığını ve zararı hakkında da bilgileri olmadığını bildirmişlerdir. Çalışmada, bölgedeki üreticilerin anaç kullanmadığı, aşı yapmadıkları ve aşılama yöntemini bilmedikleri tespit edilmiştir. Üreticilerin bilgilendirme seminerlerine olan ilgisi de araştırılmış, üreticilerin % 95 oranında seminerler aracılığıyla "hastalık" ve "zararlılar" gibi konularda bilgi alma taleplerinin olduğu tespit edilmiştir.

4. Sonuçlar

Bölgede çalışmamıza katılan üreticilerin yaş ortalaması 54.2'dir. Üreticilerin % 60'ı 40 ile 60 yaş arası olarak tanımladığımız ikinci grup içerisinde yer almaktadır. Yener ve Cebeci (2013) tarafından yapılan çalışmada da üreticilerin % 50.3'ü 41-60 yaş arası grupta yer almıştır, bu yönüyle çalışmamız bu araştırma ile benzer bir sonuç ortaya koymuştur. Aynı şekilde, Kızılaslan ve Somak (2013) Tokat ili Erbaa ilçesinde yaptıkları çalışmada üreticilerin yaş ortalamasını 51.2 olarak tespit etmişlerdir. Gözener ve ark (2014) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise incelenen işletmelerdeki işletme yöneticilerin yaşlarının ortalama 46.33 yıl olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan üreticilerin eğitim durumları itibari ile % 69'unun ilkokul, % 14'ünün ise okumamış olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarından üreticilerin eğitim seviyesinin çok düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yener ve ark. (2008) tarafından yapılan çalışmada da bağıcılıkla uğraşan üreticilerin eğitim seviyesinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır (% 4.6 okumamış, % 70.7 ilkokul, % 10.7 ortaokul, % 13.8 lise). Yener ve ark. (2013) tarafından yapılan diğer bir çalışmada da üreticilerin eğitim seviyesi düşük çıkmıştır (% 60 ilkokul mezunu). Sonuç olarak bağıcılık ile uğraşan, üzüm üretimi

yapan üreticilerimizin eğitim seviyeleri genel olarak düşüktür.

Bölgede üreticilerin % 70'inin 20-45 yıl arasında, % 21'inin ise 45 yıldan fazla üreticilik yapmalarına rağmen hiçbirinin kooperatif ya da birlik üyesi olmadıkları tespit edilmiştir. Gözener ve ark (2014) yaptıkları çalışmada, incelenen işletmelerin % 22.58'i 10 yıl ve daha az, % 30.65'i 11-20 yıl arası ve % 46.77'si ise 21 yıl ve daha fazla süredir bağıcılıkla uğraştıklarını bildirmişlerdir. Bağıcılık deneyimi ortalama 23.87 yıl olarak belirlenmiştir. Cebeci ve ark (2010) tarafından yapılan çalışmada ise üreticilerin yaklaşık olarak % 86'sı çeşitli kooperatif veya birliklere üye olduklarını belirtmişlerdir. Çalışmamızın dezavantajlı olduğu durum tarım politikalarının, yeni tarım tekniklerinin ve bilimsel araştırma sonuçlarının üreticiye ulaştırılması ve benimsetilmesinde etkin bir araç olarak kullanılan kooperatif ve birliklere üreticilerin üye olmaması sonucudur.

Yapılan analiz sonuçlarına göre; arazi varlığı 51-80 da olan üretici oranı % 3, 11-30 da olan üretici oranı % 51 ve 31-50 da olan üretici oranı % 7 olarak hesaplanmıştır. Üreticilerin tamamı arazinin mülkiyetine sahip ve karışık bahçe sisteminde üretim yaptığını ifade etmiş, çalışmamızın genel sonucu olarak üreticiler sahip oldukları arazilerin tamamını üzüm yetiştirmek amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan üreticilerin tamamı üzüm yetiştiriciliğini sofralık ve kurutmalık olarak yapmaktadır. Şaraplık üzüm üretiminin gerçekleşmediği bölgede Şıralık olarak yapılan üretim oranı ise % 41 olarak tespit edilmiştir. Üreticilerin üzüm yetiştiriciliği yapma nedenlerine bakıldığında tamamının kendi tüketimi için bu işi yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Cebeci ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada üreticiler üzüm yetiştiriciliğini % 51.5 oranında kurutmalık amacıyla, Yener ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada ise üreticilerin yaklaşık % 60'ı sofralık amacıyla üzüm yetiştiriciliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Çalışmamız bu sonucuyla diğer çalışmalardan farklı bir özellik ortaya koymaktadır.

Omca başına elde edilen verim miktarının 5-15 kg arasında değişmekte olduğu tespit edilmiştir. Ortalama verim değeri ise 8.6 kg olarak hesaplanmıştır. Çakır ve ark (2014) Diyarbakır ili Lice ilçesinde yaptıkları bir çalışmada, ortalama verimi 9 kg, Diyarbakır Eğil ilçesinde yaptıkları diğer bir çalışmada ise ortalama verimi 13 kg olarak bildirmişlerdir (Çakır ve ark., 2014a). Çakır ve ark (2015) Mardin ili Savur ilçesinde yaptıkları bir çalışmada dekara verimi ortalama 10 kg olarak belirlemişlerdir. Üretimin % 78 oranında kendi tüketimi için, % 22 oran ile iç pazara yönelik olduğu belirlenmiştir. Çakır ve ark (2014; 2014a; 2015) tarafından yapılan diğer çalışmalarda da üzüm üretiminin sırasıyla % 94, % 57, % 80 oranında kendi tüketimi için yapıldığı sonucu bildirilmiştir.

Üretimin tamamen kıraç alanda yapıldığı ve belirli aşamalarında ilgili kurum ve kuruluşlardan yüksek oranda (% 88) yardım alındığı, bağcılık dışında tarla bitkileri ve sebze üretiminin de gerçekleştirildiği görülmüştür.

Yapılan çalışmada, üreticilerin % 76'sının "üzüm üretiminden iyi para kazanıyorum" fikrine kesinlikle katılmadıkları, "bağ yetiştiriciliği işçilik gerektiriyor" ifadesine üreticilerin % 64 oranında katılmadığı ve üreticilerin % 67'si "daha fazla tarımsal bilgi üretimimi artırır" fikrine katılmıyorum diye cevap verdikleri, "üzüm üretim tekniğini iyi biliyorum" ifadesine ise üreticilerin % 81 oranında katıldığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak; Mardin ili Nusaybin ilçesinde mevcut olan bağ potansiyelinin üretim ve pazarlama şeklinin geliştirilecek planlı bir politikayla, bağcılık alanlarının verimli hale getirilmesi ve elde edilen üzümün katma değeri yüksek ürünlere işlenmesi bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabilir. Mardin ili Nusaybin ilçesinde bağların yaşlı olması, kurak şartlarda bağcılık yapılması ve gelişen bağcılık tekniğinin yeterince bilinmemesi gibi konularda bir dizi önlem alınması gerekmektedir. Üretim çeşitliliği bakımından fazla zengin olmayan ilçede bağcılık önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle bağcılığın çeşitlendirilerek geliştirilmesi, modernleştirilmesi ve yaygınlaştırılması bölgede yaşayan insanların gelirini ve refah düzeyini

artıracaktır. Bunun için ilde bulunan, mevcut kaliteli üzüm çeşitlerinin modern yöntemlerle geliştirilerek verim ve kalitesinin artırılması ve tanıtılması, ayrıca bölgeye uyum sağlayacak yeni standart üzüm çeşitleri ile yeni bağların tesis edilmesi, verim ve kalitenin artırılmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca, Mardin ili Nusaybin ilçesinde bağcılık yapan çiftçilere yönelik teknik ve maddi destekler sağlanmalı, çiftçiler verilen destekler konusunda bilgilendirilmelidir.

Kaynaklar

- Cebeci, N.A., Yener, H., Aydın, Ş. (2010). Alaşehir Yöresi Bağ İşletmelerinin Pazarlama ve Örgütlenme Durumu Üzerine Bir Araştırma. C.B.Ü. Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi. (2): 13.
- Çakır, A., Karakaya, E., Işıkırık, M., Çelik, Maraşlı, R. (2014). Lice (Diyarbakır) İlçesi Üzüm Üreticilerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türk. Doğa ve Fen Dergisi. – Tr. J. Nature Sci. 2014 Vol. 3 No. 2.
- Çakır A., Karakaya E., Kuzu K. (2014a). Diyarbakır İli Eğil İlçesi Bağcılığının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 1(4): 490–500.
- Çakır, A., Karakaya, E., Uçar, K.H. (2015). Mardin İli Savur İlçesi Bağ İşletmelerinin Mevcut Durumu ve Potansiyeli. İğdır Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Dergisi. / *İğdır Univ. J. Inst. Sci. & Tech.* 5(1): 9-19, 2015.
- Çoban, H., Kara, S., Kısmalı, İ. (2001). Alaşehir Ve Buldan İlçelerinde Mevcut Bağ İşletmelerinin Yapısının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 38 (1):17-24.
- Durgut, M.R., Arın, S. (2005). Trakya Yöresi Bağcılığının Mekanizasyon Düzeyi ve Sorunları. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi Journal of Tekirdag Agricultural Faculty 2 (3).
- FAO, (2014). Agricultural Statistics Database. <http://faostat.fao.org/site/567/default.aspx#ancor> (Erişim tarihi: 18.04.2016).
- Gözener, B., Kaya, Y., Sayılı, M. (2014). Erzincan İli Üzümlü İlçesinde Cimin Üzümlü Üretimi ve Pazarlama Durumu. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi 9 (2014) 74-80.
- Güneş T., Arıkan, R. (1988). Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1049, Ders Kitabı:305, Ankara, s. 293.
- Karakaya, E., Kızıloğlu, S. (2014). Küçükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Örgütlenme Yapısı Bingöl İli Örneği. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 1(4): 552–560
- Kızılaslan, N., Somak, E. (2013). Tokat İli Erbaa İlçesinde Bağcılık İşletmelerinde Tarımsal İlaç Kullanımında Üreticilerin Bilinç Düzeyi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi. (4): 79-93.
- Miran, B. (2003). Temel İstatistik, İzmir, s.137.
- Nazlı, C. (2007). Üzüm. GTHB, TEAE – Bakış, Sayı:9, Nüsha:11. S.1. Ankara.

<http://www.tgdf.org.tr/turkce/tgdfraporlari/11uzum.pdf>
(Erişim tarihi: 18.04.2016)

Newbold, P. (1995). Statistics for business and economics. Prentice Hall, New Jersey, USA.

Semerci, A., Kızıltuğ, T., Çelik, D.A., Kiracı, A.M. (2015). Türkiye Bağcılığının Genel Durumu. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 20(2):42-51 (2015).

TÜİK, (2014). Bitkisel üretim verileri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 (Erişim tarihi:18.04.2016).

TÜİK, (2015). Bitkisel üretim verileri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001 (Erişim tarihi:18.04.2016).

Yaşar, Z. (2009). Bölgesel Kalkınmada Yöresel Ürünlerin Kullanımı: Divle Tulum Peyniri Örneği. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ADANA, 2009.

Yener, H., Aydın, Ş. Cebeci, N. A. (2008). Alaşehir Yöresinde Bağ İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bazı Kültürel İşlemlerin Uygulama Durumları Üzerine Bir Araştırma. C.B.Ü. Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi. (2): 10.

Yener, H., Cebeci, N. A. (2013). Manisa İli Sarıgöl İlçesi Bağ İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bazı Kültürel İşlemlerin Uygulanma Durumları Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2013, 50 (2): 223-230.